

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА ЗА РАДНУ 2024./25. ГОДИНУ

Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање прописују се садржаји и начини спровођења превентивних и интервентних активности, услови и начини за процену ризика, начини заштите од насиља, злостављања и занемаривања, праћење ефеката предузетих мера и активности као и поступци , процедуре и поступање установа образовања и васпитања у кризним догађајима.

Правилник уређује начине развијања отпорности установе за ефикасно реаговање на кризне догађаје, процедуре поступања када се догоди кризни догађај и начине праћења ефеката предузетих мера и активности. Приручник за запослене у установама образовања такође је темељ у изради самог програма.

Програмом се прецизирају улоге и одговорности свих субјеката укључених у живот и рад предшколске установе. Дефинишу се основни појмови , облици и врсте дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања; превентивне и интервентне активности; начин на који се уграђују у свакодневни живот и рад Установе на свим нивоима; одговорна лица; временска динамика остваривања, кораци и процедуре у поступању у заштити деце од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и уређују начине развијања отпорности установе за ефикасно реаговање на кризне догађаје, процедуре поступања када се догоди кризни догађај и начине праћења ефеката предузетих мера и активности.

Циљеви програма:

Обезбеђивање сигурног и подстицајног окружења у којем ће се свако дете осећати безбедно, а сваки запослени оснажен да пружи подршку у превладавању кризних догађаја.

1. Општи циљ Програма

је да унапреди квалитет живота деце у установи применом мера превенције , обезбеђивањем услова за сигурно и подстицајно одрастање сваког детета, стварањем позитивне климе, као и заштиту од свих ризика , примену мера интервенције у ситуацијама када се јавља дискриминација, насиље, злостављање и занемаривање или кризни догађај, А да су запослени оснажени да пруже подршку у превладавању кризних догађаја јачајући своје професионалне компетенције.

2. Специфични циљеви Програма дефинисани су Посебним протоколом за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања, анализом стања, проценом ризика и препорукама поступања у кризним догађајима.

Специфични циљеви деле се у две групе:

- специфични циљеви у превенцији и
- специфични циљеви у интервенцији

Превенција

Превентивне активности имају за циљ стварање сигурног и подстицајног окружења, подстицање и развијање климе прихватања, толеранције и међусобног уважавања. неговање атмосфере сарадње, уважавања и конструктивне комуникације. Обезбеђивање услова за сигурно и подстицајно одрастање и развој детета, заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања, социјалну реинтеграцију детета које је било изложено насиљу, злостављању или занемаривању, и ефикасно поступање у одговору на кризни догађај. У свим поступцима који се тичу детета приоритетни принцип поступања је најбољи интерес детета.

Здраво и подстицајно окружење је саставни део професионалне и личне одговорности свих запослених у предшколској установи. Важно је активно укључивање деце, родитеља и представника локалне заједнице. Забрана насиља, злостављања и занемаривања у установи односи се на сваког – децу, запослене, родитеље, односно друге законске заступнике и трећа лица.

Превентивне активности обухватају:

Доношење програма за заштиту деце од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања

Формирање Тима за заштиту деце од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и Тима за кризне догађаје у оквиру тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, као његов обавезни део који се формира се у циљу ефикасног поступања установе у кризним догађајима.

Стварање подстицајне васпитне средине пратећи индивидуалне и узрасне карактеристике деце

Обезбеђивање одређеног нивоа безбедности физичке средине:

- постављање и редовно сервисирање интерфона, видео надзора

- редовно одржавање мобилијара , кошење и одржавање дворишта вртића, фитосанитарна сеча , одржавање прилаза вртићима
- коришћење играчака, полуструктурираног и структурираног материјала у складу са Правилником о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављање делатности предшколске установе
- организација физичког простора тако да омогућава заједничке активности, рад по малим групама и индивидуални рад
- поставка ниских елемената намештаја тако да су играчке и дидактички материјали доступни деци и омогућавају њихову активну улогу у сопственом учењу и развоју
- смањивање познатих и потенцијалних ризика у односу на временску структуру дана, одређене периоде у години и планирање активности у складу са тим:
- организовање дежурства запослених
- обезбеђивање одређеног броја извршилаца у делу дана када је присутност деце највећа, током одласка у шетњу, учење и истраживање ван вртића, излете , током културно- јавних манифестација, ..
- Кроз игру, животно-практичне ситуације и планиране ситуације учења подржавати развој самопоштовања, ненасилне комуникације, прихватање различитости, препознавање и контролу изражавања емоција, сарадње, толеранције, дијалога , делања и грађења добрих односа
- Успостављање баланса између активности на отвореном и у затвореним просторима и активности различитог интензитета и трајања
- Организовање различитих програма и других врста услуга у складу са потребама и интересовањима деце и породице усмерена ка квалитетном, креативном коришћењу слободног времена.

Правила понашања

- Правила понашања доносити у групи заједно са децом и о њима информисати родитеље, сликовно их представити у видокругу деце, правила се доносе континуирано, консултовањем са децом и односе се на све просторе у вртићима у којима се деца играју, уче ,истражују, обављају животно-практичне активности, али се односе и на излазак у дворишта, истраживање ван вртића, излете, посете...
- Информисати родитеље о Кодексима понашања родитеља и запослених на првим родитељским састанцима , упућивати их на места где их могу погледати, позивати их на дијалог и да своје предлоге отворено поделе са запосленима,
- Формирати унутрашњу заштитну мрежу у коју су укључени сви од деце , родитеља, васпитног особља ,директора, стручне службе и техничког особља који ће у циљу реализације

превентивних активности на време реаговати , очувати безбедну средину, пружити значајне информације и у случају кризне ситуације дати психолошку подршку,

- Обезбедити проток информација унутар установе , истаћи на видним, обележеним местима чланове Тима за заштиту и Тима за кризне догађаје. Сликочно представити поступке и кораке у интервенцији и о томе информисати децу, запослене и родитеље,

Прибављање сагласности од родитеља за фотографисање и снимање детета за потребе званичног сајта установе, израду различитих публикација и штампаних и видео материјала , билтена, постера и за информисање медија. Сагласност родитеља за излазак детета ван вртића у циљу учења и истраживања за време боравка у вртићу. Сагласност у случају да дете само одлази кући и у случајевима када друге особе доводе и одводе дете . Сагласности за прикупљање и обраду личних података и обавештење о заштити истих.

Стално стручно усавршавање

Ради превенције насиља, злостављања и занемаривања установа је дужна да упозна све запослене, децу, и родитеље са њиховим правима, обавезама и одговорностима, прописаним законом, Правилником о протоколу и другим подзаконским и општим актима.

- Организовање обуке запослених за превентивне активности, поступке везане за безбедност и реаговање на конфликте међу децом, агресивно понашање и поступање у кризним ситуацијама.

-Упознавање васпитача и других запослених са Протоколима поступања и начинима документовања у следећим критичним ситуацијама: у ситуацијама замене васпитача, повреде детета, нестанак детета, нестанка личних ствари детета, код примопредаје детета, у ситуацијама када родитељ не дође по дете до краја радног времена вртића, у случају да по дете дође особа у алкохолисаном или другом непримереном психофизичком стању, у случају сукоба с родитељема или међусобног сукоба родитеља, примене животно неопходне, хроничне терапије у вртићу, и поступање и пружање психолошке подршке у случају кризних догађаја(Поступање установе образовања и васпитања у кризним догађајима- Прилози)

-Реализација стручних усавршавања за запослене на тему сарадње, тимског рада, решавања конфликта, ефикасног дисциплиновања , значаја дефинисања правила понашања заједно са децом и родитељима, пружање психолошке подршке у кризним ситуацијама,

Информисање родитеља и локалне средине о планираним активностима превенције

- Програм заштите деце од дискриминације, насиља злостављања и занемаривања , Кодекс понашања родитеља ", Правилник и Приручник поставља се на сајт установе и у сарадњи са Тимом за медије информиса се јавност о реализованим активностима у континуитету.

Превентивне активности имају за циљ да се дискриминација, злостављање, занемаривање и насиље спрече, да се развијају социоемоционалне компетенције деце, родитеља и запослених (свест о себи, свест о другима, саморегулација, одговорно доношење одлука, да се обезбеди упознавање са видовима и стратегијама пружања одговарајуће подршке и разумевања различитих облика комуникација и понашања деце са тешкоћама и сметњама у развоју и инвалидитетом; и да се установа што боље припреми за евентуалне кризне догађаје.

Деца, родитељи и запослени заједнички планирају, осмишљавају и спроводе превентивне активности, начине и информисања о садржајима, мерама и активностима за спречавање и заштиту од насиља, злостављања и занемаривања.

Интервенција

Интервентне мере подразумевају интервенцију када се дискриминација, злостављање, занемаривање, насиље дешава (у току) или се десило међу децом, између запосленог и детета или од стране трећег лица над дететом, запосленим или родитељима. На предшколском узрасту не говори се о насиљу међу децом већ о конфликтима или агресивном понашању које је развојно условљено и пролазно или неадекватна реакција детета (код деце са сметњама). У мере интервенције спадају и сви поступци психолошке подршке деци и одраслима у току и након суочавања са кризним догађајима предвиђени Правилником и препорукама Министарства.

ЦИЉ интервенције је да се, пре свега, заустави насиље и злостављање, да се обезбеди сигурност, смањи ризик од понављања и да се ублаже и отклоне последице.

Свака особа која има сазнање о дискриминацији, насиљу, злостављању и занемаривању обавезна је да реагује.

Кораци-редослед поступака у интервенцији у односу на следеће ситуације:

- у случајевима агресивног понашања или сумње да се оно дешава међу децом
- у случајевима када је дете изложено (насиљу) агресивном понашању од стране одрасле особе запослене у установи
- у случајевима када је дете изложено (насиљу) агресивном понашању од стране одрасле особе која није запослена у установи.
- у случајевима насиља између две одрасле особе (између родитеља)
- у случају насиља између родитеља и запосленог
- у случајевима између две запослене особе.

Интервенција

Када говоримо о агресивном понашању интервенција зависи од :

Узраста, учесталости и начина манифестације агресивног понашања и у складу са тим предузимају се кораци :

1. На сваку појаву агресивног понашања васпитач обавезно реагује . У групи јасно ставити до знања да је агресивно понашање непримерено и неприхватљиво. Васпитач пружа подршку и детету које је изложено агресивном понашању и детету које се агресивно понаша.

2. Ако се агресивно понашање понавља у интервенцију се укључује стручни сарадник и породица.

У односу на нивое насиља , ситуације дискриминације, занемаривања и злостављања дефинишу се поступци интервенције.

Ако је запослени починилац дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања детета у установи, директор предузима мере према запосленом у складу са законом.

Када је родитељ починилац дискриминације, насиља и злостављања према запосленом, установа је дужна да одмах обавести полицију.

Када се дискриминација, насиље и злостављање дешава у установи између одраслих лица (запослени – запослени; запослени, родитељ-треће лице), директор предузима мере, у складу са законом.

Кораци у интервенцији су обавезујући:

1. Сазнање о насиљу-откривање које се одвија на два начина:

-опажање или добијање информација да је насиље у току
-сумња да је насиље у току на основу спољашњих знакова или специфичног понашања детета и путем поверења непосредно од стране детета или трећег лица

2. Прекидање, заустављање насиља-свака одрасла особа која има сазнање о насиљу у обавези је да реагује тако што ће прекинути насиље и позвати помоћ

3. Смиривање ситуације-подразумева обезбеђивање сигурности за дете, раздвајање, разговор са актерима.

4. Консултације-се остварују непосредно по појави сумње или по стицању информације о насиљу.

Обављају се са:

-у оквиру установе са колегом, Тимом за заштиту деце од насиља, стручним сарадником, директором

-са службама изван установе: Центром за социјални рад, Домом здравља

5. Акције-након откривања насиља и обављених консултација са релевантним стручњацима или институцијама, могуће је предузети следеће:

- Предузимање неопходних мера на нивоу установе (информисање родитеља о насиљу или особе од поверења у случају насиља у породици, договор о заштитним мерама према деци, предузимање законских мера...)

- По потреби укључивање надлежних служби (Дом здравља, Министарство унутрашњих послова, Центар за социјални рад у року од три дана од дана дешавања насиља).

Подношење пријаве надлежној служби обавеза је директора установе. Пријава се подноси у усменој и писаној форми. Садржи податке о детету и породици, који су у том моменту познати и разлоге за упућивање.

Пре пријаве потребно је обавити разговор са родитељима, осим ако Тим установе процени да ће тиме бити угрожена безбедност детета.

У образовно васпитном систему нема места за истрагу и доказивање злостављања и занемаривања. Ти задаци су у надлежности других система.

6. Праћење ефеката предузетих мера-Тим за заштиту деце у обавези је да у сарадњи са запосленима у установи и релевантним установама, прати ефекте предузетих мера.

План заштите зависи од: врсте и тежине насилног чина, последица по појединца и колектив, и броја учесника и сл.

План заштите садржи: активности усмерене на промену понашања - појачан васпитни рад, рад са родитељима, информације о мерама и активностима које установа предузима самостално, уз сарадњу са другим надлежним организацијама и службама, и када друге надлежне организације и службе спроводе активности самостално.

План заштите сачињава: директор, стручни сарадник, васпитач, чланови тима као и родитељ из савета родитеља. Обрасци за евидентирање поступања у складу са одређеним протоколима налазе се у документацији тима.

Директор установе формира Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, и у оквиру њега Тим за кризне ситуације. Тим има сталне и повремене чланове. План рада Тима саставни је део Годишњег плана рада Установе за сваку школску годину.

Стални чланови Тима су: директор, помоћник директора, стручни сарадник –педагог, стручни сарадници – логопеди, секретар установе, медицинске сестре на превентивној здравственој заштити, председници стручних актива васпитача и медицинских сестара васпитача, представник јединице локалне самоуправе.

Повремено се могу укључити чланови за конкретне случајеве из редова васпитно образовног особља, родитељи, и представници локалне средине.

Директор установе именује чланове и координатора тима одговорног за вођење и чување документације о свим ситуацијама дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања у којима Тим за заштиту учествује. Именује координатора Тима за кризне ситуације.

Бележи се број повреда и пријава, дисциплинских поступака,

Подаци о члановима Тима су истакнути на видном месту у вртићима како би били доступни запосленима, родитељима, другим законским заступницима.

Задаци Тима за заштиту на нивоу Установе су да :

- Припреме, израде, допуњавају и ревидирају програм заштите и превенције деце од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања
- Информишу и пруже основну едукацију за све запослене у установи са циљем стицања знања и вештина неопходних за превенцију, препознавање, процену , припреме и поступања у кризним ситуацијама, дискриминацији , занемаривању или насиљу,
- Организују упознавање запослених, деце, родитеља и локалне заједнице са Правилником и Протоколом о заштити деце од дискриминације, злостављања и занемаривања;
- Координирају израду и примену Програма заштите деце од насиља (превентивне и интервентне активности);
- Прате и процењују ефекте предузетих мера; (васпитач, тим за заштиту), ради провере успешности, даљег планирања заштите и других активности установе, прати понашање детета које је трпело и које је извршило насиље и злостављање, али и деце и ученика који су индиректно били укључени (сведоци)
- Установа прати и укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби а ефекте предузетих мера прате и надлежне службе Министарства.
- Сарађују са релевантним установама;
- Припремају план наступа установе пред јавношћу и медијима;
- Организују евидентирање појаве агресивног понашања , дискриминације, насиља, повреда , тужби и дисциплинских поступака
- Прикупљају документацију;
- Извештавају стручна тела и органе управљања.

ПОЈАМ, ОБЛИЦИ И ВРСТЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Под дискриминацијом , односно дискриминаторним понашањем подразумева се понашање којим се на непосредан или посредан , отворен или прикривен начин неоправдано прави разлика или неједнако поступа, односно врши пропуштање чињења (искључивање ,ограничавање или давање првенства) , у односу на лице или групе лица , као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, а који се заснива на раси , боји коже, прецима, држављанству, статусу мигранта, расељеног лица, националној припадности или етничком пореклу, језику , верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету , сексуалној орјентацији , имовном стању, социјалном и културном пореклу, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним , односно предпостављеним личним својствима којим се неоправдано прави разлика или даје првенство , нарочито она којом се :

1. ограничава или ускраћује право на предшколско васпитање и образовање по једнаким условима,
2. отежава или ограничава упис лица или групе лица у установу , услед њиховог личног својства,
3. искључује лице или групе лица из образовног система услед њиховог личног својства
4. ускраћују или не предузимају мере подршке које су законом прописане, а по основу личног својства,
5. ускраћује или отежава могућност учешћа у васпитним активностима,
6. деца, запослени или трећа лица разврставају по њиховом личном својству

Вршилац дискриминације је лице – дете , запослени, родитељ, односно други законски заступник и треће лице као и установа, њени органи и тела који својим чињењем или пропуштањем чињења врше дискриминацију у процесу васпитања и образовања или у вези са њим, у свим релацијама.

Дискриминисано лице , у смислу овог акта, јесте лице – дете, запослени, родитељ, односно други законски заступник и треће лице , група- деце, запослених, родитеља, односно законских заступника и трећих лица, чланови органа и тела установе који су претрпели дискриминацију у процесу васпитања и образовања или у вези са њим.

Програмом заштите деце су дефинисане превентивне активности, као и кораци и процедуре и поступања у ситуацијама агресивног понашања и поступци у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства. Такође је дефинисано шта се сматра насиљем, као и које све врсте и облике обухвата.

На предшколском узрасту у складу са развојним карактеристикама узраста говоримо о сукобима међу децом и агресивном понашању.

Тим за заштиту у предшколској установи не процењује ниво насиља већ након анализе ситуације доноси план активности у раду са дететом и породицом узимајући у обзир социјални контекст, учесталост понашања, трајање, интензитет, последице, степен ризика по учеснике ситуације, карактеристике развојног периода и индивидуалне карактеристике детета.

У реализацију плана активности укључује се родитељ детета. Уколико укључивање породице није у најбољем интересу детета, установа на основу стручног мишљења тима за заштиту укључује надлежни центар за социјални рад. У складу са проценом ризика и потребама детета укључују се и други системи из спољашње мреже заштите у складу са својом надлежностима (систем социјалне заштите, систем здравствене заштите).

Планом се дефинишу и васпитне активности родитеља са дететом, динамика и начин сарадње родитеља са установом као и активности установе усмерене на јачање родитељских вештина.

Свако насиље над децом и агресивно понашање међу децом се може спречити у атмосфери која:

- ◇ развија и негује културу понашања
- ◇ не толерише насиље и не ћути о њему
- ◇ развија одговорност свих
- ◇ обавезује на поступање све који имају сазнање о насиљу

Када дете предшколског узраста испољава агресивно понашање које је део развојне фазе или последица сметње у развоју детета васпитач у сарадњи са тимом за заштиту планира мере подршке уз обавезно укључивање родитеља.

Тим за заштиту процењује да ли је потребно укључивање других институција за подршку детету и породици (центра за социјални рад, здравствене службе и др.).

Када је дете са сметњама у развоју и инвалидитетом учесник ситуације насиља неопходна је сарадња тима за заштиту и тима за инклузивно образовање у циљу израде плана појачаног васпитног рада.

Имајући у виду здравствено стање ученика, односно развојну сметњу, предузимају се даље мере и активности у сарадњи са родитељима и представницима из здравствене и социјалне заштите, у складу са проценом потреба за подршком.

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавања здравља, развоја и достојанства детета.

Програм поступања установе у кризним догађајима је обавезни и саставни део програма заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања. На основу програма израђује се план рада тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, који је саставни део годишњег плана рада установе.

ПОСТУПАЊЕ УСТАНОВЕ У ОДГОВОРУ НА КРИЗНИ ДОГАЂАЈ

Правилником је дефинисано уређивање и начини поступања у реаговању на кризни догађај, јачање отпорности установа, обезбеђивање ефикасне реакције у пружању заштите деци, запосленима и другим лицима који су били изложени кризном догађају на индиректан или директан начин, као и начина и активности установе за повратак у редован начин рада. Програм рада обухвата процену снага, специфичности и део који се односи на поступање у ситуацијама кризе.

Заснива се на следећим принципима:

Континуитет

Подстицање приправности и обезбеђивање континуираног пружања квалитетног образовања и васпитања, подизање свести, планирање и припрема за реаговање у кризним догађајима.

Сарадња

Интерсекторска повезаност и заједничко деловање у ванредним ситуацијама, с обзиром на врсту кризе.

Доступност

Омогућавање брзог приступа доступним ресурсима како би установа обезбедила континуитет и право на квалитетно образовање и васпитање у време кризног догађаја.

Ефикасност

Обезбеђивање да установа активно предузима правовремене и адекватне кораке у реаговању на кризни догађај.

Координација обухвата активности – планирања, организације, координације и сарадње са спољном заштитном мрежом, праћења и евалуације.

Психосоцијална подршка обухвата активности – праћења реаговања, процена потреба за психосоцијалном подршком, пружање индивидуалне и групне подршке, процена потребе за укључивањем мобилног тима и уколико до тога дође, сарадња са мобилним тимом.

Информисање обухвата активности – прикупљања, проверавања, селекције, дистрибуције информација, као и припреме саопштења.

Када установа има сазнање да се догодио кризни догађај одмах, а најкасније у року од 24 сата, активира се тим за кризне догађаје, који има следеће задатке:

- прикупљање података, процена потреба и обавештавање надлежних органа;
- успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите;
- сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кризне интервенције;
- благовремено информисање деце/ученика, родитеља, запослених и медија о догађају;
- психосоцијална подршка деци, ученицима и запосленима;
- израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи;
- организација евентуалних комеморативних активности;
- праћење реализације планова и евалуација;
- вођење документације и извештавање и
- други послови који могу бити од значаја у ситуацијама када се деси кризни догађај.

СПРЕМНОСТ УСТАНОВЕ ЗА СУОЧАВАЊЕ СА КРИЗНИМ ДОГАЂАЈЕМ

(ЈАЧАЊЕ ОТПОРНОСТИ УСТАНОВЕ) И

Отпорност се може дефинисати као способност система, заједнице, друштва које је изложено опасностима да се одупре, апсорбује, прилагоди, трансформише и опорави од ефеката опасности.

Циљ свих планираних активности и приоритет установе је континуирано јачање отпорности ради ефикасног деловања у сврху отклањања или свођења на минимум последица које је кризни догађај изазвао, како по организацију и функционисање система, тако и по физичко и ментално здравље појединца.

Предуслов ефикасног реаговања је формирање Тима (којим руководи директор установе), и његово благовремено обављање предвиђених послова и активности који се односе на координацију, пружање психосоцијалне подршке и информисање.

Тим за кризне догађаје планира, организује и заједно са осталим органима и тимовима учествује у реализацији активности усмерених на јачање отпорности установе, пре свега израда:

- Плана информисања- дефинисати ко је особа која информиса и на који начин о кризном догађају у установи. Одредити начин на који се упозорава на опасност и о томе информисати све,
- Просторног плана сваког вртића, са обележеним просторијама, сликовно представити...(истакнути на видно место) кључевима, дупликатима кључева на одређеним местима...
- Плана евакуације у коме ће поред евакуационог пута , бити обележена безбедна места(скровишта) у непосредном окружењу и место поновног окупљања за сваки вртић

Препорука је планирати и реализовати вежбу евакуације из вртића бар једном годишње.

Наведеним активностима обухваћени су деца, запослени и други одрасли. Неопходно је информисати децу, све запослене и родитеље о свему.